

Entrevista a Félix Fernández

Licenciado en Belas Artes pola Universidade de Vigo, Félix Fernández completa a súa formación en danza contemporánea e performance con creadores da talla de Marina Abramóvic, Johannes Deimling, Elena Córdoba ou Esther Ferrer. Falamos dun creador contemporáneo ao que non lle gusta etiquetarse, un artista que traballa desde o cruzamento entre diferentes disciplinas onde conectan a fotografía, o vídeo, a música, a danza e a performance. Por iso, a experimentación continua e a exploración de novas linguaxes son un dos principais sustentos artísticos de Félix Fernández. Interesado na reflexión sobre a realidade na que se inscribe, os seus traballos proxectan problemáticas comúns que se constrúen habitualmente desde a narración autoficcionalada e que penetran no espectador a través de diferentes capas de lectura.

Os seus traballos expuxéronse individualmente en espazos como o Museo de Arte Contemporánea da Fundación Gas Natural Fenosa (MAC) na Coruña, o Centro Torrente Ballester de Ferrol, o DA2 - Domus Artium de Salamanca, o Museo Provincial de Lugo, a Galería El Museo de Bogotá, Colombia, ou o Centro Cultural de España de Montevideo, Uruguai. Recentemente gozou da Bolsa de residencia Azala en Vitoria e tamén foi galardoado co Premio Encontro de Artistas Novos de Cidade da Cultura, Santiago de Compostela (2014) e coa Bolsa Gas Natural Fenosa, coa que realizou estancias en Berlín e Nova Iorque. Como performer, participou en eventos como o Festival TNT en Terrassa, o Festival Corpo a Terra de Ourense, Performing ARCO, IFEMA, Madrid, e actuou en diferentes espazos como Matadero, Madrid, o Center of Contemporary Art of Tel Aviv, Israel, ou o Instituto Cervantes de Tokio, entre outros.

50 minutos de simulación programada, 2018.

Comecemos falando da implicación social das túas propostas, que exploran preocupacións compartidas partindo a miúdo de experiencias cotiás. Traballas co contexto que te rodea para despois extrapolalo ao resto. Simula unha sorte de ponte entre ti e as demais persoas, pero tamén entre o teu *eu individual* e o teu *eu artista*.

Eu realmente estou inscrito nun tempo e unha realidade moi concretas, son un artista do meu tempo e gústame ser así. Interésame facer reflexións sobre o que me rodea e creo que, dalgunha maneira, a todas as persoas pásanos esencialmente o mesmo aínda que con moitísimos matices. É dicir, cada persoa aborda unha problemática desde unha óptica, que é a subxectividade, e esta para min é moi interesante, como tamén ver como nos enfrontamos á vida cunhas circunstancias concretas: o que nos implica o tecnolóxico, o social, o turbocapitalismo no que estamos inmersos... todas estas cuestións son preocupacións latentes tanto no meu traballo como no meu día a día. Para min arte e vida están completamente ligadas e non podo deixar de abordalas.

O teu corpo funciona como eixo principal. A túa imaxe, o teu retrato, aparece moitas veces intervindo adquirindo diferentes roles que convidan a revisar conceptos de identidade e xénero e a repensar os estereotipos establecidos en torno ao individuo. Pezas como *Turbodriver* (2009) ou *More, more, more!* (2010) poden exemplificar estas cuestións. Como te sitúas e de que maneira canalizas estes discursos a través da práctica artística?

Eu empecei traballando coa identidade e creo que todos os artistas reflexionan sobre isto pero algúns dunha maneira máis formal e outros de forma máis autobiográfica. Eu traballo desde o autobiográfico pero gústanme moito a ficción e a autoficción: a construción de certos personaxes que me axudan a expresar cousas simbolicamente. Son personaxes que, polo xeral, sempre teñen como *un algo* que en esencia expresa algunha preocupación. Isto fai que sinteticen esa forma de enfrontar a vida. En relación co xénero, como artista homosexual creo que se non fas caso ao que realmente es en esencia estás a desaproveitar unha oportunidade, estás a interpretar unha especie de papel imposto por outros para que estean contentos os demais. Eu sitúome un pouco neste sentido. O xénero binario home-muller non pode funcionar no momento actual porque existen outras identidades ás que hai que mirar. Xa os gregos, incluso os indios norteamericanos en certas tribos, tiñan varias diferenciacións identitarias sexuais, falaban dunha gradación. Porque no fondo ese binomio hipermasculino e hiperfeminino acábanos encasillando nalgo que moitas veces xera frustración. Femias alfa ou machos alfa non hai tantos, é unha construción estereotipada que responde a uns códigos moi marcados polo social. En moitos dos meus traballos fago referencia a iso. Cando a norma marca parece que estás obrigado a seguir esa norma e iso provoca que non esteas a escoitar as cousas que pasan interiormente. Eu non digo que non teñamos que estar inscritos no social, pero o social tense que adaptar a quen o habitamos e non ao revés.

Outros proxectos como *Room4* (2015) e *Composición en forma de escape para 4 dispositivos móbiles y un monte* (2014) aluden ao illamento do individuo nunha sociedade onde o mal uso as redes sociais condúcenos á dependencia tecnolóxica e á incomunicación. Aquí expós un futuro antiutópico, por outra banda moi propio de *Black Mirror*. En que momento situámonos en canto ao uso das tecnoloxías?

Neste momento teño un dilema respecto diso. Ultimamente centreime moito en traballar coa distopía, creo que esta funciona a modo de aviso do terrible que pode chegar a ser unha deriva. Con todo, son dos que pensa que construímos a realidade na que vivimos e se estamos todo o tempo creando ese imaxinario distópico corremos o perigo de invocalo. Entón, non sei a ata que punto estou a ser partícipe desa distopía. En relación ao illamento do individuo, penso que é algo moi sintomático que vai tocar fondo nalgún momento. Creo que vai haber un cambio de tendencia deste individualismo extremo ao que estamos a empezar a chegar, a pesar de estar todos hiperconectados en rede. As redes ben utilizadas poden ser fantásticas, o problema é cando proxectamos cara aí toda a nosa vida. Nese sentido valoro moito o contacto persoal.

É complicado. Eu penso que ao final todo consiste na aplicación que as persoas podamos facer das ferramentas que temos. Ás veces somos nós mesmos os que acabamos

chegando a ese futuro distópico pola nosa incapacidade de manexar o que temos ao noso alcance, que pode ser unha arma moi potente.

Encántame porque o director de *Black Mirror* falaba de que é coma se fóssemos nenos pequenos aos que deixaron sós o fin de semana na casa. Creo que estamos nun punto de experimentación e ás veces de descoñecemento dos perigos do mal uso das tecnoloxías, talvez como noutros momentos de revolución e descubrimento histórico como puido ser o lume. Por exemplo, en *Room4* falo moito diso: son tres personaxes que están encapsulados no seu mundo individual e un deles ten un punto máis relacional-presencial, que é a través do cal establece a esperanza. En *Composición en forma de escape* o que propoño é unha fuxida, un individuo tentando escapar que é falsamente rescatado.

Ben, isto son como maneiras simples de ler os meus traballos. En case todas as miñas obras hai unha forma de lectura moi básica e despois moitos subtextos. Encántame que haxa todas esas posibilidades de lectura, desde algo tremendamente fácil que permita conectar con persoas que poidan non ter un imaxinario moi desenvolvido ata reflexións máis profundas; cuestións que eu sei que están aí e que conforman todo un imaxinario e falan de diferentes temas. Penso que a arte non pode estar exclusivamente dirixida a un estrato social.

Dalgún modo esas capas das que falas, esa primeira lectura que é máis accesible a calquera persoa, pode chegar a enganchar e provocar unha segunda lectura. Se como espectadores atopámonos con algo que somos incapaces de descodificar pode pasar que perdamos o interese, mentres que se se nos ofrece unha parte que xere esa empatía co espectador pode orixinar un camiño máis longo.

Totalmente. A min encántame redescubrir novas formas dentro da narración e da estética, tamén me interesa a investigación sobre a propia linguaxe da arte pero son máis un autor de contidos. A nivel de forma son máis clásico, adoito recorrer á narración como elemento principal. A narración é unha ferramenta comunicativa fundamental que a arte contemporánea non debería refugar.

Outro dos aspectos determinantes na túa obra son a importancia da coreografía e o coñecemento da linguaxe corporal. Penso agora en *El guardián* (2012) ou *Subtextos de un patrón de mantenimiento* (2015), pero poderíamos citar moitas outras performances nas que asoma a influencia da danza. Tras estudar na Facultade de Belas Artes de Pontevedra, fórmaste en performance e danza contemporánea con diferentes artistas. Como se comunican ambas as linguaxes e que achega cada unha?

Para min o corpo está moi presente no meu traballo, é a interface que nós temos para desenvolvemos nesta realidade. Isto téño moi claro, é o que nos dá o sustento para poder estar nesta realidade. A coreografía é unha sucesión de diferentes eventos no tempo e no espazo. O coreográfico a min paréceme máxico e creo que xa estaba inscrito dentro dos meus vídeos desde o principio e é algo que cada vez está máis presente no que fago. Interésame como se van presentando as cousas na secuencia temporal, entender como o corpo é capaz de comunicar por si só mediante os xestos, as posicións... Da miña formación con todos os profesionais que tiveron algo de cada un, gústame incorporar cousas doutros artistas e non teño ningún complexo en dicir que teño moitísimos referentes.

Subtextos de un patrón de mantenimiento, 2015.

Seguindo coa idea das confluencias entre disciplinas, colaboraches con creadores de diferentes ámbitos, non só da danza senón tamén do cinema ou a música. Moitas veces enténdese o traballo do artista plástico como o dun ente illado no seu estudo producindo para si mesmo, algo que non podemos aplicar no teu caso.

Non. É verdade que cada vez son máis híbrido, non me gusta encasillarme. Gústame explorar novas linguaxes e posibilidades e cando dedico tempo a un tema ou forma artística concreta logo procuro facer todo o contrario. Non me parece negativo que funcione unha serie ou un estilo concreto dentro dunha demanda social, pode ser unha boa concesión comercial e non hai que perder de vista que os artistas tamén temos que alimentarnos e pagar facturas. Con todo, se só te limitas a facer o que pide o mercado podes chegar a aniquilarte como artista. Habería que buscar un punto intermedio.

Debería o artista plástico tender máis a relacionarse e a abrirse a outras disciplinas?

Eu veño das artes plásticas pero o meu desexo intrínseco desde pequeno era facer de todo. Encantábame facer programas de radio, inventarme cancións, facer obras de teatro... Penso que a arte contemporánea está moi ensimesmada, que hai algo de mirarse moito o embigo. Eu creo no termo *creación contemporánea*. Hai pouco lía unha entrevista a Peter Greenaway na que lle preguntaban como se definiría e dixo algo así como que aínda se estaba buscando. É unha persoa que non se quere encadrar ou limitar a un formato porque ten diferentes formas de expresarse. Tan lexítimo é que pase iso como que pase o contrario. Con todo, a arte contemporánea segue un pouco ensimesmada. Creo que a hibridación, por exemplo o concepto de artes vivas, cobre un espectro moi amplo que cada vez vai ter máis peso. E cando falo de hibridación falo de interconexión. A creación contemporánea fala diso. Agora mesmo, por exemplo, estou a crear música. Os sons lévannos a paisaxes; paisaxes sonoras... Que diferenza hai entre iso e un cadro de Pollock, por pór un exemplo? Creo que todo está tan unido que se volve absurdo diferenciar. Que existan categorías non é malo pero que sexan permeables.

De feito tes un alter ego, DJ Jëan Fixx, co que picaches en diferentes salas e eventos e que ten tamén que ver co que acabas de falar da permeabilidade. Que puntos comparte e en cales se distancia da túa faceta como artista?

Jëan Fixx foi un personaxe que creei para un vídeo meu que se chama *Materialización para la eternidad* (2013) e xerei unha especie de falsa publicidade, publicáronse algunhas reseñas en diferentes medios sobre ese artista que non existía. Propúxenlle ao meu amigo Rubeck sacar un lanzamento dese artista, démoslle unha identidade e naceu cun tema que Rubeck prestoume. Ao principio non pensaba que ese personaxe volvería ter vida, entendíao como un proxecto illado. Despois fixen unha performance na feira JustMad na que o personaxe Jëan Fixx chegaba, facía acto de presenza e lía unha especie de nota funeraria sobre a morte. Un ano despois fixen unha performance que se chamaba *Sesión de muerte y destrucción* (2014) con sete ou oito cancións que falaban sobre o tema da morte. Utilicei a DJ Jëan Fixx para picar as cancións e fixen unha acción na que bailaba interactuando coa música. Comprei unha controladora para facer a performance e deime conta de que realmente me gustaba moito facelo e así empezou todo. Non foi algo premeditado senón que se foi dando co tempo. Creo que o personaxe está moi ligado ao que eu fago porque ademais adoito facer sesións temáticas. Encántame partir dun tema e investigar e facer unha selección de música, mesturala, encadeala e xerar unha experiencia. Fíxeno con *20 canciones para Maruja Mallo* (2017), para o Museo Provincial de Lugo, ou para un desfile de moda no Museo de Arte Contemporánea da Fundación Gas Natural Fenosa (MAC) na Coruña para o que preparei unha sesión sobre África (2017). Gústame moito traballar con son e paréceme que entra perfectamente no meu campo de creación. A música lévame a facer algo baseado na forma e isto libérame da presión do conceptual.

Sesión de muerte y destrucción, 2014.

Outro punto do que nos gustaría falar é o do teu perfil como xestor ou mediador cultural. Formas parte do Colectivo RPM (A Coruña) desde o que buscades construír ferramentas comúns de práctica e reflexión colectiva sobre o territorio no que vivimos. A través de RPM realizastes proxectos como as xornadas *Hiperespazos. A casa fóra dá casa* ou as *Residencias Paraíso*, para potenciar as artes do movemento en Galicia. Precisamente está aberto o prazo da segunda edición de *Residencias Paraíso*, nas que participará a Facultade de Belas Artes coa Sala X. Como nacen e que necesidades cobren estas residencias?

Para min estar en RPM é unha bendición, traballo con xente á que admiro e coa que estou a gusto e estímúlame para traballar. Ademais, creo que estamos a facer algo fundamental, no caso das *Residencias Paraíso*, o territorio galego necesitaba imperiosamente iso. Nós facemos o deseño do proxecto pero tamén actuamos como mediadores, estamos a colocarnos entre a institución e os artistas para que os proxectos culturais en relación ás artes do movemento en Galicia poidan ser

posibles. Non esperamos de brazos cruzados ao que poida vir da administración porque coñecemos as dificultades que adoitan ter desde dentro para sacar adiante oportunidades culturais. Tamén teño que dicir que naceu dunha gran vontade de traballo para a comunidade. Estamos a facelo porque realmente cremos que é algo necesario e que vai repercutir positivamente na situación cultural galega e na nosa conexión co resto do territorio español.

Para nós é importante que estea a Sala X da Facultade de Belas Artes e outros espazos como a Fundación Luis Seoane da Coruña ou o Vello Cárcere de Lugo, que non están unicamente destinados ás artes escénicas. Tamén tratamos de manter os espazos da primeira edición porque hai algo de didáctico en todo iso. Faise unha aposta polo que é o traballo artístico desde o proceso; crear a idea de apoiar a investigación á creación contemporánea.

En pezas como *Campo magnético* (2015, con Colectivo RPM) é interesante como a experiencia de visualización xerou un ambiente que chegou a contaxiar ao público. Había unha intención de crear comunidade?

De feito, colectivo RPM naceu con *Campo Magnético*. Xa traballaban xuntos Andrea Quintana, Rut Balbís, Caterina Varela e Alexis Fernández (Maca) e decidiron encargarme unha acción para traballar cunha serie de bailaríns da cidade. Eu fixen unha reflexión sobre o colectivo, o comunitario, e pensamos en convocar a persoas de diferentes ámbitos da danza para crear unha acción conxunta. Primeiro publicitamos o evento por toda a cidade e fóronse xerando moitas ganas de ver *iso* que ía pasar. Fixémolo no barrio da Sardiñeira, un sitio onde non é habitual que sucedan esas cousas. Queríamos que fose algo deslocalizado, que non fóra no centro da cidade, e conseguimos que acudise moita xente do barrio. Foi algo moi bonito e creo que temos que volver crear outra experiencia colectiva do mesmo tipo. Houbo unha implicación emocional por parte do público que creou moita enerxía e logramos que a xente entrase dentro diso.

Imaxino que tamén vos favoreceu o feito de que fose un proxecto horizontal, ao ar libre, sen bancadas... dalgunha maneira a xente séntese máis interpelada.

Si, son necesidades das novas formas de representación. Nos teatros fálase moito de que ten que haber certas modificacións espaciais, que as bancadas se poidan cambiar de lugar, etc. A creación contemporánea xa esixe outra maneira de mirar.

Desviando o tema cara ao plano máis formal dos teus traballos, nas túas primeiras pezas apréciase unha tendencia máis barroca en canto á escenografía que despois se vai depurando. Houbo unha evolución en canto á linguaxe, a narración e a sofisticación das túas obras.

Curiosamente, sempre me considerei unha persoa bastante minimal e creo que tendo cara a iso pero é verdade que ás veces paso ao outro lado. Interésame o minimalismo esteticamente e o "menos é máis". De feito, teño un pouco de conflito co barroco porque paréceme como *demasiado*. Pero vivimos nun momento moi barroco a nivel histórico, cheo dunha variedade tan grande de *inputs* e estímulo que fai que finalmente traballemos sobre iso. Pero definitivamente non me gusta o que representa o barroco a nivel sintomático. E, si, recoñezo que os meus traballos son cada vez máis sofisticados. Creo que os artistas adoitamos ser máis frescos a nivel de linguaxe ao principio (esa frescura e inocencia, ese facer as cousas sen pensar...) e cando empezamos a madurar a nosa linguaxe vólvese máis refinada. Agora todo o que fago pénsoo moito máis, co cal os procesos de produción son moi diferentes e máis elaborados que os traballos do principio. En todo caso, sempre me estou reformulando o que estou a facer, estou en crise constante e non descarto cambiar de rumbo nun momento dado.

Para rematar, gustaríanos que nos falases do teu último proxecto: *50 minutos de simulación programada*, que será presentado como *work in progress* no marco de Escenas do cambio 2018 na Cidade da Cultura. Podes desvelarnos algo?

É un proxecto que me apetece moito facer, co que estou moi ilusionado. Tireime un pouco á piscina porque compuxen toda a banda sonora, música incluída, como tamén a parte de vídeo, pero isto último é algo máis habitual. O que propoño é que o espectador se meta dentro dunha experiencia con dous guías: dous personaxes que funcionan a modo de avatares. Quero levar ao público por unha experiencia que simula esa virtualización na que cada vez estamos máis inscritos. É unha especie de recreación tecnolóxica moi secuenciada, onde existe un narrador omnisciente que vai guiando a eses avatares. Unha delas é Free Winona, en referencia a cando arrestaron Winona Ryder por cleptomanía e saíu xente á rúa con pancartas dicindo “Free Winona”. Eu creo que este puido ser un dos primeiros *hashtag* da historia (risas). Entón non existía toda esta interconexión a través das redes sociais e apetecíame recuperalo en clave de humor ou naif. Ela está representada como unha especie de figura xaponesa saída de Shibuya e inspirada no tipo de estética dos personaxes Cosplay. Logo está Roy the Kicker, ao que poderíamos definir como un futbolista ultra *high-tech*. Estes dous personaxes son guiados por unha serie de escenas que van dando pequenas claves de contido ao espectador. Paréceme moi interesante esa conciencia dos cincuenta minutos, a polarización do masculino e o feminino e a idea de representar o poder desde unha posición concreta. Quero que a xente poida ser consciente de que vivimos nunha sociedade tremendamente orquestrada onde as liberdades que se nos di que temos ás veces non o son tanto. Hai unha reflexión sobre este tema. O que máis me interesa é que o público reconstrúa a obra, que leve unha experiencia propia.

Moitas grazas por atendernos Félix!